

แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจา

ไกล่เกลี่ยคนกลาง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4

Means For Decreasing Student Violences In School By Mediator:

A Case Study Of Ban Sa-ard Nongreu School Under The Office Of Khon Kaen

Educational Service Area 4

จิตพิสุทธิ์ แทนวัน (Jitpisoot Tanwun)*

ชญญา อภิบาลกุล (Chanya Apipalakul, Ph.D.)**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นกรณีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา 2) แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน จำนวน 55 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าร้อยละ และการแจกแจง ข้อค้นพบในเชิงบรรยาย สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางร่างกาย พบว่า ส่วนใหญ่ ครู และผู้ปกครอง เคยเป็นผู้กระทำและใช้ความรุนแรงทางร่างกายจนทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ ส่วนนักเรียน พบว่า เคยเป็นผู้กระทำ และถูกกระทำ ความรุนแรงทางร่างกายจนเกิดการบาดเจ็บ 2) ความรุนแรงทางเพศ พบว่า ครู ผู้ปกครอง ไม่เคยกระทำ ไม่เคยเห็น และไม่เคยได้รับรายงานว่ามีนักเรียนถูกระทำในลักษณะของการลวนลามละเมิดสิทธิทางเพศ และนักเรียน พบว่า ไม่เคยถูกระทำในลักษณะของการลวนลามละเมิดสิทธิทางเพศ แต่เคยดูสื่อลามกกับเพื่อนเพศเดียวกัน 3) ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เคยเป็นผู้กระทำ และเป็นผู้ถูกระทำ ในลักษณะการทำร้ายจิตใจ โดยการควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้บุคคลอื่นได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และ 4) ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการทะเลาะ/ทอดทิ้ง พบว่า ครู และนักเรียน เห็นว่านักเรียนเคยถูกระทำ และเป็นผู้กระทำ ในลักษณะการไม่ให้เล่น หรือทำกิจกรรมด้วย ไม่ยอมให้เข้ากลุ่มเพื่อนไม่สนใจ

ส่วนผู้ปกครอง พบว่า ไม่เคยเห็น และได้รับรายงานว่ามีนักเรียนนักเรียนเคยถูกระทำ และเป็นผู้กระทำ ในลักษณะการไม่ให้เล่น หรือทำกิจกรรมด้วย ไม่ยอมให้เข้ากลุ่มเพื่อน หรือแกล้งเมินเฉยไม่สนใจ

คำสำคัญ : แนวทางการลดความรุนแรง, การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง, โรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ

Keyword : Decreasing Violences, Mediator, Ban Sa-Ard Nongreu school

* นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ตามรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การคัดเลือกนักเรียน และตัวแทนห้องเรียน จำนวน 15 คน ทำหน้าที่ คือ ทีมสารวัตรนักเรียน ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย และคณะทำงานคุมประพฤติ 2) การจัดการอบรม และให้ความรู้เบื้องต้น คือ การอบรมตามโครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา และการอบรมตามโครงการ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง มีนักเรียนและครูเข้าอบรมทั้งหมด 8 คน 3) การศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ย ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ครูและนักเรียน จำนวน 6 คน 4) ฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนตามสถานการณ์จริงที่โรงเรียน 5) การประเมินผล และสรุปผลการศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงในสถานศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม มีครู และนักเรียน จำนวน 8 คน หลังจากโรงเรียนได้การดำเนินงานตามรูปแบบและแนวทางการลดความรุนแรงในสถานศึกษา โดยการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง พบว่า พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะลดลง โดยจากสมุดบันทึกการไกล่เกลี่ยของโรงเรียน คู่กรณีแต่ละคู่ไม่กลับมาทะเลาะรังแกกันอีก และนักเรียนคนอื่น ๆ มีพฤติกรรมการรังแกเพื่อนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ดูจากสถิติสมุดไม่มีคู่กรณีอื่น ๆ เนื่องจากทุกคนรับทราบถึงกิจกรรมการเจรจาไกล่เกลี่ยนี้ และมีความสนใจในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยคนกลาง มีการฝึกให้นักเรียนรุ่นน้องเป็นผู้ไกล่เกลี่ยด้วย

หลังจากดำเนินการตาม 5 ขั้นตอนแล้ว พบว่า นักเรียนที่ก่อเหตุทะเลาะวิวาทมีความต้องการให้นักเรียนด้วยกันเองเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยมากกว่าครู และนักเรียนคู่กรณีเดิมไม่กลับมาทะเลาะวิวาทกันอีก

Abstract

The purposes of this case study research aimed to 1) study the problem of student violence in the school and 2) investigate the decreasing of student violence by mediator for Ban Sa-Ard Nongrue School under the Jurisdiction of the Office of Khon Kaen Educational Service Area 4. Target group for this research consisted of 55 persons including teachers, parents and students. Questionnaire form, test form, interviewing form and observation form were used as research instruments for collecting data. Data was then analyzed through the method of statistic and explanatory discrimination for significant findings.

Research findings found that;

1. Four aspects of problem of student violence in school were found as following;

1) Physical violence; most of teachers and parents used to be a performer of physical violence by injuring their students. For students, they said that they used to be performed physical violence and performer as well. They were injured accordingly.

2) Sexual violence; teachers and parents had never been a performer of taking sexual liberties. They also had never been reported or had seen any incident of this kind of violence with their students. For students, they revealed that they had never been took sexual liberties. However, the accessing of porn media with gender friends was made.

3) Mental violence; teachers, parents and students used to be performed mental violence and performer as well. They were hurt by unreasonable force. So they felt ashamed and not proud of themselves as well as their value of human being was decreased.

4) Abandonment violence; teachers and students revealed that students used to be abandoned or neglected as well as a performer of this violence. They sometimes were not allowed to join in plays or activities. They also did not accept to participate in group or even neglected by pretending. For parents,

they had never seen this kind of violence. However, they were reported that their students were not allowed to join in plays or activities, did not accept to participate in group or even neglected by pretending.

2. It was also found 5 steps of decreasing student violence in school by mediator including;

1) Selecting students and class representatives were organized by considering and choosing 15 students from Prathomsueksa 2-6. They were then separated to 3 groups including Police Students, Mediator Team and Probation Committee.

2) Training mediator team the basic knowledge of mediation through the project of “Enhancing the Reconciliation in School” and “Mediation”. Eight persons participated this training consisted of teachers and students.

3) Study tour of mediation was organized for 6 teachers and students at Khon Kaen Justice Provincial Office.

4) Practicing mediation for mediator team through real incidents in school.

5) Summarizing and evaluating the result of studying the decreasing of student violence in school by using Focus Group Discussion technique for 8 teachers and students. Some of them proposed the idea of disagreement in some part of process especially the step of selecting voluntary students by applying. They said that it was not appropriate for such a small school with not many students. Student representatives should actually be selected from the member of student committee. They were elected by all students so they could be counted as those of voluntary mind. Moreover, this should be processed continuously as well as the availability of report and announcement to related sections.

After implementing the model of decreasing of student violence in school by mediator to action, it was found that the behavior of student violence in school tend to be decreased. The mediation memorandum of school showed that those of litigants had never turned back to argument or fighting. New case of oppressing was obviously found decreased for all of students realized the concept of mediation. They were interested in being mediator. It was also found that senior students contributed and trained the mediation to their juniors.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การรังแกกันในหมู่นักเรียนเองเป็นปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนอีกอย่างหนึ่ง ได้มีการสำรวจปัญหานักเรียนรังแกกัน เมื่อ พ.ศ. 2549 โดยสอบถามนักเรียนชั้น ป.4 –ม.3 จำนวน 3,047 คน และครู 1,300 คน จากโรงเรียนที่เลือกเป็นตัวอย่างในทุกภาคของประเทศ ผลการสำรวจพบว่านักเรียนเกือบ 2 ใน 5 (ร้อยละ 39) บอกว่าตนเคยถูกเพื่อนรังแกด้วยวิธีอย่างใดอย่างหนึ่งในช่วงเวลา 2 เดือนก่อนการสำรวจ ในภาพรวมนักเรียนชายถูกรังแกมากกว่านักเรียนหญิงเล็กน้อย แต่ถ้าพิจารณา

รายชั้นปีแล้วนักเรียนชายและหญิงมีโอกาสถูกรังแกใกล้เคียงกัน นักเรียนระดับประถมศึกษามีอัตราถูกรังแกสูงกว่าระดับมัธยม รูปแบบการรังแกที่พบบ่อยที่สุด 3 อันดับแรก คือ การล้อเลียน การพูดดูถูกเหยียดหยาม และการทำร้ายร่างกาย (พินิจ พ้าอานวยผล, 2552) แนวทางแก้ไขปัญหาและการป้องกันการเกิดความรุนแรงต่อเด็กในโรงเรียนต้องเกิดขึ้นด้วยความรัก ความเมตตา และความเข้าใจในพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย และควรเกิดขึ้นจากความร่วมมือกันในกลุ่มชน การสร้างวินัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดูแลอบรมเด็กนักเรียนในโรงเรียนเป็น

เรื่องที่ต้องให้ความรอบคอบและละเอียดอ่อน เพราะเด็กนักเรียนต่างจิตต่างใจ ต่างที่มาและต่างพื้นฐานทางบ้าน นอกจากนั้นครูยังมีบทบาทสำคัญมาก ที่จะเปิดโอกาสให้เด็กช่วยกันคิด ช่วยกันมองปัญหา หาทางแก้ไข กำหนดบทบาทในการแก้ไข แบ่งงานกันทำ ซึ่งสามารถทำได้ในช่วงโมงโฮมรูมของเด็กนักเรียน โดยมุ่งหวังให้เด็กได้เติบโตอย่างเต็มศักยภาพอย่างแท้จริง หากนักเรียนเหล่านี้ต้องตกอยู่ในสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น และไม่มีภูมิคุ้มกัน ในตัวเองหรือไม่ได้รับการฝึกอบรม คุณแลสั่งสอนอย่างใกล้ชิด และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยแล้ว อาจส่งผลให้พวกเขาอาจใช้ชีวิตไปในทางที่ผิดพลาดได้ ซึ่งอาจเป็นความผิดพลาดที่ไม่ได้ตั้งใจหรือโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของบิดามารดา ผู้ปกครองและครูอาจารย์ ที่จะต้องช่วยกันประคับประคองอบรม สั่งสอน คุณแล และชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของบุตรหลานและศิษย์มิให้ประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ผิดและไม่เหมาะสม เพราะเชื่อว่าโดยวิสัยของมนุษย์ไม่มีใครต้องการเป็นคนไม่ดี ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ความว่า “เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำหรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จมีฐานะ มีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้แนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้องในฐานะหน้าที่เป็นครูเป็นอาจารย์เป็นผู้บริหารการศึกษาท่านจะช่วยเหลือเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รองลงมาจากบิดามารดา” (มูลนิธิพระดาบส: คำพ่อสอน, 2542)

การสร้างความปลอดภัยให้แก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญที่หน่วยงานหลายๆ ฝ่าย ควรเข้ามาร่วมมือกันเพื่อให้เด็กสังคมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กอย่างแท้จริง โดยที่โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดรองลงมาจากสถาบันครอบครัว เด็กบางคนใช้ช่วงเวลาในการอยู่โรงเรียนมากกว่าอยู่ที่บ้าน จนบางครั้งอาจกล่าวได้ว่าโรงเรียนเป็นเสมือนบ้านที่สองของเด็ก และคุณครูเปรียบเสมือนพ่อแม่คนที่สองของเด็กเช่นกัน ดังนั้นบทบาทของโรงเรียนจึงไม่เพียงแต่เป็นสถานที่ที่ ให้เฉพาะวิชาความรู้

เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นสถานที่ที่ส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กได้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของเด็ก รวมทั้งปกป้องคุ้มครองเด็กนักเรียนจากภัยอันตรายต่าง ๆ ดังนั้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ปลอดภัย ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็กให้มีคุณภาพ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมวด 7 มาตรา 63 ได้มุ่งเน้นให้โรงเรียนได้มีระบบงานและกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมความปลอดภัยให้แก่เด็กนักเรียน กล่าวคือโรงเรียนและสถานศึกษาต้องจัดให้มีระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมแก่นักเรียนนักศึกษา และผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อสังคม (มูลนิธิพิทักษ์สิทธิเด็ก: คำนำ, 2550)

ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีนโยบายที่ชัดเจนโดยมุ่งสนับสนุนแนวความคิดของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีนโยบายต่อต้านความรุนแรงในโรงเรียนอย่างเด็ดขาด ครูถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองและส่งเสริมพัฒนาให้เด็กได้รับความปลอดภัยและเติบโตอย่างมีคุณภาพ รวมถึงโรงเรียนยังเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดูแลและปกป้องเด็กให้เกิดความสุขและปลอดภัยในร่างกายและจิตใจ

โรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4 ได้ดำเนินงานตามโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และติดตามและเยี่ยมบ้านนักเรียน และเกิดปัญหาการทะเลาะวิวาท การรังแกกันอยู่เป็นประจำ ครูก็จะเป็นตัวกลางเพียงคนเดียวในการจัดการและยุติปัญหานั้น ซึ่งบางครั้งก็ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา หรือไม่เป็นธรรม จึงเกิดแนวคิดว่าจะมีวิธีการใดเพื่อจัดการกับปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโรงเรียนโดยนักเรียนด้วยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหานั้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนเหล่านั้นว่ามีวิธีการในการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางนั้นจะดำเนินการได้อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย มี 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายเชิงปริมาณ จำนวน 55 คน ดังนี้

- 1) ครู จำนวน 5 คน ดังนี้
 - ก. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 คน
 - ข. ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 4 คน
- 2) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 25 คน ดังนี้
 - ก. ผู้ปกครองนักเรียนเลือกตามกลุ่มเป้าหมายของนักเรียนโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน
 - 3) นักเรียนโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน ดังนี้
 - ก. นักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 - 6 โรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 25 คน

2. กลุ่มเป้าหมายเชิงคุณภาพ จำนวน 17 คน ดังนี้

- 1) ครู จำนวน 2 คน ประกอบด้วย
 - ก. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 คน
 - ข. ครูฝ่ายปกครองโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ ปีการศึกษา 2552 จำนวน 1 คน
- 2) นักเรียนโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ จำนวน 15 คน ประกอบด้วย
 - ก. นักเรียนที่สมัครใจเพื่อร่วมทำงานในทีมนักเรียนเพื่อการเจรจาไกล่เกลี่ย โดยการกรอกใบสมัครเพื่อเข้าร่วมทีมเจรจาไกล่เกลี่ย โดยกำหนดรับเฉพาะนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 จำนวน 9 คน

ข. นักเรียนตัวแทนห้อง คัดเลือกโดย

การโหวตเสียงจากสมาชิกในแต่ละชั้น แล้วเสนอชื่อเพื่อนที่ตัวเองชอบ แล้วทำการโหวตเสียงโดยการยกมือ ลงมติเพื่อให้ได้ตัวแทนห้องละ 1 คน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 6 คน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาดูงานจากโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาที่เป็นเป้าหมาย และแนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษาโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ พร้อมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 คน

3. นำรูปแบบในการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ที่ได้เสนอและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และแก้ไขปรับปรุง แล้วไปดำเนินงานตาม 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) คัดเลือกนักเรียน โดยวิธีการรับสมัครนักเรียนที่สมัครใจเพื่อร่วมทำงานในทีมนักเรียนเพื่อการเจรจาไกล่เกลี่ย ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 6 จำนวน 9 คน

2) จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ความรู้พื้นฐานแก่นักเรียน โดยวิทยากรจากสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนจังหวัดขอนแก่น สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดขอนแก่น สถานีตำรวจภูธรภาค 4 และศูนย์ยุติธรรมในสถานศึกษาโรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา” จังหวัดฉะเชิงเทรา

3) นักเรียนและครูศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น เรื่องการประนอมหนี้ โดยมีคู่กรณีเป็นหญิงและชาย จำนวน 2 คน

4) ฝึกปฏิบัติเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง จากสถานการณ์จริง ที่โรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือ

5) ติดตามผล และสรุปผล การนำรูปแบบการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางที่ได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยวิธีการการสนทนากลุ่ม

3. เก็บข้อมูลพื้นฐานจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน หลังจากการนำรูปแบบการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียนโดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ไปใช้ในแต่ละขั้นตอน โดยใช้แบบทดสอบ แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์

4. สรุปผลการนำรูปแบบการแก้ปัญหาความรุนแรงของนักเรียน โดยใช้วิธีการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง ไปใช้ เพื่อให้ได้แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัย สร้างขึ้นเอง โดยศึกษากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 4 แบบ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) แบบทดสอบ 3) แบบสัมภาษณ์ และ 4) แบบสังเกต

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

1. ตรวจสอบคุณภาพและความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 2 ด้าน คือ

1) หลักการสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลหนึ่งจากบุคคลหนึ่งที่เกี่ยวข้องหลายคน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเที่ยงและเชื่อถือได้

2) หลักการสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธี เช่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการอบรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความ

เที่ยง และเชื่อถือได้ ได้แก่ การวิเคราะห์เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมปลายเปิด และการวิเคราะห์เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

แบบสอบถามโดยใช้กับครู และนักเรียน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาต ขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนบ้านสะอาดหนองเรือในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยไปยังบุคลากร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถาม และติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู จำนวน 5 ฉบับ นักเรียน 25 ฉบับ และผู้ปกครอง 25 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 55 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์ขอรับแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. แบบทดสอบ

1) แบบทดสอบก่อนและหลังการเข้ารับการอบรมตามโครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา และการเข้ารับการอบรมการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

2. แบบสังเกต

1) ใช้สังเกตนักเรียนในระหว่างที่เข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา และการอบรมการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

2) ใช้สังเกตนักเรียนในการศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางสถานการณ์จริงและสถานที่จริง

3) ใช้สังเกตนักเรียนฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามสถานการณ์จริงในสถานศึกษา

4) ใช้สังเกตนักเรียนในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3. แบบสัมภาษณ์

1) ใช้สัมภาษณ์นักเรียนก่อนและหลังการเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา และการเข้ารับการฝึกอบรมการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

2) ใช้สัมภาษณ์นักเรียนในการศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางสถานการณ์จริงและสถานที่จริง

3) ใช้สัมภาษณ์นักเรียนหลังการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางตามสถานการณ์จริงในสถานศึกษา

4) ใช้สัมภาษณ์นักเรียนหลังการจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และการแจกแจงข้อค้นพบในเชิงอธิบาย

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความรุนแรงทางร่างกาย พบว่า ส่วนใหญ่ ครู และผู้ปกครอง เคยเป็นผู้กระทำและใช้ความรุนแรงจนทำให้นักเรียนได้รับบาดเจ็บ ส่วนนักเรียนพบว่า เคยเป็นผู้กระทำ และถูกกระทำ ความรุนแรงจนทำให้เกิดการบาดเจ็บ 2) ความรุนแรงทางเพศ พบว่า ส่วนใหญ่ ครู ผู้ปกครอง ไม่เคยกระทำ ไม่เคยเห็น และไม่เคยได้รับรายงานว่ามีนักเรียนถูกกระทำ ในลักษณะของการลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ และนักเรียนส่วนใหญ่ พบว่า ไม่เคยถูกกระทำในลักษณะของการลวนลามทางเพศ หรือละเมิดสิทธิทางเพศ แต่เคยดูสื่อลามกกับเพื่อนเพศเดียวกัน 3) ความรุนแรงทางจิตใจ พบว่า ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เคยเป็นผู้กระทำ และเป็นผู้ถูกกระทำ ในลักษณะการทำร้ายจิตใจ โดยการควบคุมบังคับอย่างไม่มีเหตุผล ทำให้ได้รับความอับอาย รู้สึกด้อยค่า และลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และ 4) ความรุนแรงที่ก่อให้เกิดการทะเลาะ/ทอดทิ้ง พบว่า ครู และนักเรียน บอกว่า นักเรียนเคยถูกกระทำ และเป็น

ผู้กระทำ ในลักษณะการไม่ให้เล่น หรือทำกิจกรรมด้วย ไม่ยอมให้เข้ากลุ่มเพื่อน หรือแกล้งเมินเฉยไม่สนใจ ส่วนผู้ปกครอง พบว่า ไม่เคยเห็น และได้รับรายงานว่ามีนักเรียนนักเรียนเคยถูกกระทำ และเป็นผู้กระทำ ในลักษณะการไม่ให้เล่น หรือทำกิจกรรมด้วย ไม่ยอมให้เข้ากลุ่มเพื่อน หรือแกล้งเมินเฉยไม่สนใจ

2. แนวทางการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า ทั้ง 3 กลุ่ม คือ กลุ่มครู กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มนักเรียน ต้องการให้โรงเรียนมีนโยบายในการลงโทษที่เป็นรูปธรรมและมีการจัดอบรม หรือการให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก และการเข้าค่ายในโรงเรียน แก่ครู ผู้ปกครอง นักเรียน โดยผลการวิจัยตามรูปแบบการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การคัดเลือกนักเรียน และตัวแทนห้องเรียน โดยเป็นนักเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 – 6 จำนวน 15 คน ทำหน้าที่ คือ ทีมสารวัตรนักเรียน ทีมเจรจาไกล่เกลี่ย และคณะทำงานคุมประพฤติ

2) การจัดการอบรม และให้ความรู้เบื้องต้น คือ การอบรมตามโครงการเสริมสร้างความสมานฉันท์ในสถานศึกษา และการอบรมตามโครงการ การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง มีนักเรียนและครูเข้าอบรมทั้งหมด 8 คน

3) การศึกษาดูงานการเจรจาไกล่เกลี่ยที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดขอนแก่น ครูและนักเรียนจำนวน 6 คน

4) ฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนตามสถานการณ์จริงที่โรงเรียน

5) การประเมินผล และสรุปผล การศึกษาแนวทางในการลดความรุนแรงในสถานศึกษา โดยการจัดสนทนากลุ่ม มีครู และนักเรียน 8 คน มีการเสนอแนวคิดว่างบางขั้นตอนในการดำเนินงาน เช่น การรับสมัครนักเรียนที่มีจิตอาสาโดยการกรอกใบสมัครนั้นไม่เหมาะสม เนื่องจากโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนน้อย ควรจะใช้นักเรียนที่เป็นคณะกรรมการนักเรียน ซึ่งนักเรียนส่วนนี้ก็ได้มาจากการเลือกตั้งและมีจิตอาสาในการทำงานให้กับโรงเรียนอยู่ก่อนแล้ว และควรมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและจริงจังมีการรายงานผลเป็นระยะอย่างน้อยเดือนละครั้ง เผยแพร่ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้บริหารสถานศึกษาทราบ

ก่อนการนำรูปแบบการลดความรุนแรงในสถานศึกษาโดยการถอดบทเรียนมาจากรูปแบบของโรงเรียนพนมสารคาม พนมอดุลวิทยา จังหวัดฉะเชิงเทรา มาทดลองใช้ในสถานศึกษา การดำเนินการในการแก้ปัญหาเมื่อมีการทะเลาะวิวาท หรือการรังแกกันเกิดขึ้นกับนักเรียน ผู้ที่รับภาระในการไกล่เกลี่ยนั้นจะเป็นครูมาโดยตลอด และบางครั้งก็ก่อให้เกิดการลำเอียงทั้งด้านข้อมูล และการลงโทษ การใช้ความรุนแรงใน ทั้งการทะเลาะวิวาท การชกต่อย ต่ำพ้อล้อแกล้งกันของนักเรียนเกิดขึ้นบ่อยครั้ง หรือบางครั้งครูอาจไม่มีการลงโทษ หรือลงโทษแล้วแต่กรณี ทำให้ขาดความต่อเนื่อง ไม่จริงจังในการไกล่เกลี่ย ส่งผลทำให้นักเรียนไม่ได้เกิดความรู้สึกผิดอย่างจริงจัง ไม่มีการทบทวนความผิดของตน และไม่มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำลงไป แต่หลังจากที่โรงเรียนได้มีการนำรูปแบบการลดความรุนแรงในสถานศึกษามาทดลองใช้ โดยการสร้างความตระหนักและให้เห็นถึงความสำคัญในการแก้ปัญหายอย่างสันติวิธี ด้วยการให้นักเรียนเข้ารับการอบรม การฝึกทักษะสถานการณ์จำลอง การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในสถานศึกษา โดยมีคณะทำงานเป็นทีมเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง หลังจากการดำเนินงานตามแนวทางการลดความรุนแรงในสถานศึกษาแล้ว พฤติกรรมการใช้ความรุนแรงของนักเรียนในโรงเรียนมีแนวโน้มที่จะลดลง จากสมุดบันทึกการไกล่เกลี่ยของโรงเรียน คู่พิพาทไม่กลับมาทะเลาะรังแกกันอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ ตาปัญญา (2551) ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการป้องกันความรุนแรงต่อเด็กแบบยั่งยืนปีที่สอง พบว่า 1) ก่อนการดำเนินโครงการกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ถูกเพื่อนรังแกในระดับใกล้เคียงกัน 2) หลังจากดำเนินโครงการได้หนึ่งปีการศึกษา กลุ่มทดลองการถูกรังแกโดยรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.05$) การถูกล้อเลียนและถูกเยาะเย้ยเรื่องเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.01$) ส่วนการถูกรังแกประเภทอื่น ๆ ลดลงทั้งหมดทุกประเภทแม้ว่าจะยังไม่ถึงกับมีนัยสำคัญทางสถิติก็ตาม 3) หลังการดำเนินโครงการแล้วหนึ่งปีการศึกษา การรังแกกันในรูปแบบต่าง ๆ ในกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.01$) และ

การช่วยเหลือจากครูและเพื่อนในกลุ่มควบคุมก็ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าในกลุ่มทดลอง ประเภทต่างๆ ของการรังแกทั้งหมดในกลุ่มควบคุมอยู่ในระดับสูงกว่าในกลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนในกลุ่มควบคุมยอมรับว่าตนเองเคยรังแกเพื่อนมากกว่าในกลุ่มทดลอง ($p<.01$) และพฤติกรรมกรังแกสี่ประเภท (คือ การล้อเลียน เพิกเฉย ทำร้ายร่างกาย ดูถูกเชื้อชาติ) ก็พบว่ากลุ่มควบคุมมีมากกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.01$) เช่นเดียวกัน 4) ภายหลังการดำเนินตามโครงการสถานการณ์ในกลุ่มควบคุมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด โดยพบว่า การรังแกกันทุกประเภทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ($p<.01$) ทั้งการถูกรังแกและการเป็นผู้รังแก โดยพฤติกรรมบางประเภทสูงขึ้นเกือบสองเท่า

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ทั้งก่อนและหลังการดำเนินงานโครงการไปแล้วประมาณหนึ่งปีการศึกษา แสดงให้เห็นว่าโครงการป้องกันการรังแกกันมีผลต่อการลดความรุนแรงในโรงเรียน ในด้านการรังแกกันระหว่างนักเรียนเอง

ผลที่เกิดขึ้นเห็นได้อย่างชัดเจนมาก ว่าหากโรงเรียนให้ความสนใจกับปัญหาและดำเนินโครงการเพื่อป้องกันการรังแกกันตามหลักสูตรที่ได้ทำไปแล้ว การรังแกกันในโรงเรียนจะลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

แต่ในขณะเดียวกันหากทางโรงเรียนไม่ได้ให้ความสนใจหรือดำเนินการอย่างจริงจังระดับความรุนแรงของพฤติกรรมนักเรียนในรูปแบบการรังแกกันจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งมีผลเสียต่อนักเรียน การเรียนการสอน บรรยากาศของโรงเรียน และผลการเรียนของนักเรียนเองในที่สุด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรให้นักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 1 ได้มีโอกาสในการเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เพื่อเป็นการฝึกทักษะและสามารถเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลางในอนาคต

2. ควรให้ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นกระบวนการปฏิบัติงานของนักเรียนในการเป็นผู้เจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง

3. ควรมีห้องสำหรับการเจรจาไกล่เกลี่ยที่เป็นเอกเทศ ปลอดภัยเสี่ยงรบกวนจากข้างนอก และบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสบายใจของคู่กรณี

4. ควรมีการดำเนินการในการเจรจาไกล่เกลี่ยอย่างต่อเนื่องและจริงจัง มีการติดตามประเมินผล และให้ทีมเจรจาไกล่เกลี่ยรายงานความเปลี่ยนแปลงทุกเดือน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตของประชากร หรือกลุ่มเป้าหมาย ออกไปในหน่วยงาน นอกโรงเรียน เพราะปัญหาการทะเลาะวิวาท หรือปัญหาความขัดแย้ง ได้มีการขยายวงกว้างออกไปอย่างมากในสังคมปัจจุบัน

2. นอกจากประเด็นการลดความรุนแรงของนักเรียนในสถานศึกษา ควรมีการทำการวิจัย หรือศึกษาในเรื่องของการลดความรุนแรงของผู้ปกครอง หรือในครอบครัว หรือการลดความรุนแรงของเยาวชนในหมู่บ้าน เป็นต้น

บรรณานุกรม

- พินิจ พ้าอำนวยผล. (2552). **เด็กไทยพญากัยหลังมือและลำแข้ง**. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง มุลนิธิพระดาบส & มุลนิธิโตโยต้าประเทศไทย. (2542). **คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- มุลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2550). **คู่มือครูการจัดระบบความปลอดภัยในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: ส.เสริมมิตร การพิมพ์
- วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ. (2548). **คู่มือการเจรจาไกล่เกลี่ยในสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังวิชา.